

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. Quid sit esse naturale & esse mortale actuum humanorum; &
quomodo differant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

ARTICVLVS I.

Vtrum omnis actio humana sit bona?

Conclusio est, Non omnes esse bonas, sed quasdam esse malas. Probat D. Thomas, quia bonum est quod habet plenitudinem essendi sibi debitam, id est, omnem perfectionem quae illi debetur, ut sit perfectum. Malum vero est, cui aliquid deest de plenitudine essendi ipsi debita; atqui multa sunt actiones humanae, quibus deest aliquid de plenitudine perfectionis debita actui humano; ut si quis comedat non seruata iusta mensura, conuenienti loco vel tempore: ergo multae actiones humanae sunt mala.

Bonum quid.

Malum quid.

Notandum hoc articulo & sequentibus, agi de bonitate & malitia, quae conuenit actibus humanis secundum esse morale, non autem de ea quae conuenit ei secundum esse naturale. Breuiter itaque explicandum est quid sit esse morale, quid naturale.

D V B I V M.

Quid sit esse naturale, & esse morale actuum humanorum, & quomodo differant?

Respondeo & Dico Primò, *Esse naturale* actuum humanorum, siue elicitorum à voluntate, siue imperatorum, consistit in habitudine ad obiectum formale in quod tendunt, & ad potentiam, vnde immediatè apti sunt procedere.

Quid esse naturale actuum humanorum.

Ratio est; Quia quiuus actus vitalis ex ordine ad hæc duo totam suam entitatem & speciem naturalem accipit. Ex ordine enim ad potentiam, vnde immediatè aptus est procedere, accipit quasi rationem genericam; quia omnes actus vnius potentiae conueniunt in hoc ordine: v. g. Omnes visiones conueniunt in eo quòd apti sint procedere à potentia visiva; omnes intellectiones à potentia intellectiua; & omnes volitiones à potentia voluntatis. Ex ordine verò ad obiectum formale, accipiunt rationem specificam; quia actus vnius potentiae distinguuntur per obiecta formalia; ut visio albi, & visio nigri. Notandum, Entitatem seu naturalem essentiam actuum vitalium non postulare ut actu procedant à suis potentijs, (posset enim illa entitas à Deo fieri, ut supra dictum est) sed solùm ut sint apti procedere: sicut non est de essentia accidentis, ut actu inhaereat: sed ut sit aptum inherere, idque naturaliter postulat. Idcirco dixi, *Esse naturale actus* consistere in ordine ad potentiam, vnde aptus est procedere. Quòd enim actu procedat, non pertinet ad eius esse naturale, sed est quiddam accessorium, veluti modus naturalis, qui sæpè pertinet ad esse morale.

Esse morale quid.

Dico Secundò, *Esse morale* actuum humanorum consistit in eo quod est liberè fieri, & cum certo ordine ad dictamen rectæ rationis; qui ordo est fieri consentaneè vel dissentaneè, vel indifferenter rationi rectæ.

Duo requiruntur ad esse morale actuum humanorum.

Probat, Quia duo requiruntur ad esse morale actuum humanorum. Primum est, Liberè fieri. Quod patet Primò, Quia quæ in nobis ex-

citantur necessariò, ut sunt primi motus, ad naturam potius, quam ad mores pertinent; nam homo non operatur illa ut homo habens dominium suorum actuum; ac proinde non ut causa moralis, sed per modum causæ naturalis. Secundò, Quia esse morale in actu, est id, cuius ratione est laude vel vituperio, pena vel præmio dignus: Sed non est dignus laude vel vituperio, pena vel præmio, nisi liberè fiat: ergo ad esse morale requiritur libertas. Idem expressè docet Scotus in 2. d. 40. & passim alij Doctores.

Primum. Liberè fieri.

Hinc sequitur, etiamsi esse liberum sit accidentarium quid, vel potius denominatio extrinseca ipsius actus spectati secundum speciem naturalem, tamen est esse essentialè actui considerato secundum esse morale. Est enim prima ratio vnde actus dicitur moralis, ut rectè Scotus loco citato, quamuis non sit omnino ad hoc sufficiens, ut statim dicemus.

Esse liberum, est essentialè actui considerato secundum esse morale.

Secundò, Requiritur ut habeat aliquem ordinem ad dictamen rationis rectæ, tamquam conformis illi, vel difformis vel indifferens. Probat Primò, Quia dictamen rationis est regula humanorum actuum, secundum quam fieri debent & æstimantur boni vel mali moraliter: ergo ut actus censeatur pertinere ad mores, debet aliquem ad hoc dictamen habere ordinem. Secundò, Quia actiones puerorù & amentium, etiamsi liberè sint, ut supra dictum qu. 13. art. 2. in Dub. non tamen censentur actiones morales capaces laudis vel vituperij: eò quòd non possint dirigi iudicio rationis rectæ, id est, dictantis de honesto profecto, & turpi fugiendo. Quia illi non tantum usum habent ut de his iudicare possint, quamuis aliqui boni delectabile & conueniens naturæ, satis cognoscant.

Secundum est ordo ad dictamen rectæ rationis.

Ex his inferitur Primò, *Esse morale* primò & immediatè conuenire actibus voluntatis elicitis; his enim primò & immediatè conuenit liberè fieri: secundariò verò & mediatè actibus imperatis: quia hi non sunt liberi, nisi mediante actu libero voluntatis à quo procedunt, & quodammodo informantur, ut docet D. Tho. infra art. 6.

Conuenit immediatè actibus elicitis à voluntate.

Inferitur Secundò, Speciem moralem in omnibus actibus imperatis esse distinctam à specie naturali. Actus enim matrimonij & fornicationis sunt eiusdem speciei naturalis, quia immediatè ab eadem potentia procedunt, & circa idem obiectum versantur. Sunt tamen diuersæ speciei moralis, quia diuersum ordinem habent ad iudicium rationis rectum. Idem dicendum de actu homicidij & iustitiæ, Idololatriæ & religionis. Denique omnes actus externi virtutum possunt esse eiusdem speciei naturalis, atque actus virtuosiorum.

Species moralis distinguitur à specie naturali in actibus imperatis.

Inferitur Tertio, Non repugnare ut actus eliciti voluntatis, qui non habent esse morale, illud acquirant; & qui iam habent esse morale, illud amittant, manente eadem specie naturali. De quo vide Gabr. in 2. d. 41. q. vn. a. 2.

7

Prior pars patet, Quia fieri potest ut primi motus voluntatis, qui in nobis excitantur non liberè, ac proinde non habent esse morale: incipiant esse liberi ratione aduertente in obiecto aliquam conditionem mali vel defectus, & consequenter acquirant esse morale; fiantque moraliter boni vel mali, nullà in illis motibus factà reali mutatione.

Potest aliquis actus amittere esse morale, & rursum illud acquirere.

Altera pars

Altera pars patet, Quia fieri potest, vt actus, qui iā liberi sunt, ac proinde habent esse morale, desinant esse liberi impedita rationis consideratione, ne defectum obiecti vel actus possit considerare. Quod Deo est facile efficere: quando enim aliquid apprehenditur vt bonum, & intellectus non potest aliquem defectum in illo aduertere, neque in illius appetitione, tunc illud necessario amatur; vt supra ostensum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum actio hominis habeat bonitatem vel malitiam ab obiecto?

8 Affirmatur

Conclusio. Primam bonitatem & primam malitiam moralium actionum humanarum sumi ab obiecto.

A simili de bonitate rerum naturalium.

Probat, Quia in rebus naturalibus prima bonitas accipitur a forma, quae dat illis speciem: ergo in actionibus moralibus, prima bonitas accipitur ab obiecto, quod sit conueniens rectae rationi, quod instar formae tribuit actioni speciem morale.

Item a simili de malitia rerum naturalium.

Rursus, Primum malum in rebus naturalibus est ex eo, quod res non consequatur formam specificam, quam natura intendit, sed alia: vt si pro homine generetur simia. Ergo primum malum in actionibus moralibus est ex eo, quod actio non habeat obiectum conueniens rectae rationi, sed disconueniens. Consequentia patet, ex analogia & proportione, quae est inter res naturales & morales.

Item declaratur exemplis.

Idem declarari potest exemplis, ideo enim velle dare eleemosynam est bonum, quia subleuare miseriam pauperis (quod est obiectum illius) bonum est: similiter ideo velle mentiri malum est, quia mentiri quod est obiectum illius, est malum.

9 Tres obiectiōnes.

Sed contra hanc doctrinam obijci potest. Primò, In obiectis ipsis non est bonitas vel malitia moralis, praesertim in obiectis actuum exteriorum: ergo obiecta non possunt actibus humanis bonitatem vel malitiam tribuere; non enim possunt dare quod non habent.

Secundò, Quia obiecta actuum, praesertim interiorum, sunt effectus eorum: dare enim eleemosynam, est effectus voluntatis interioris. Atqui causa non possunt habere bonitatem a suis effectibus, nam sunt illis priores.

Tertiò, Actus exteriores habent bonitatem morale ab interioribus: ergo interiores non habent bonitatem ab ipsis; ac proinde neque a suis obiectis; alioquin idem esset causa sui ipsius.

Soluuntur

Ad Primum Respondeo, In obiectis non esse bonitatem vel malitiam morale formaliter, sed causaliter; in actibus autem humanis formaliter: sicut in medicina est sanitas tamquam in causa, in animali verò, vt forma in subiecto: & sicut in rebus est veritas tamquam in fundamento, in cognitione autem est veritas formaliter.

Quomodo causa possit habere suam bonitatem ab effectu.

Ad Secundum, Causa non habet bonitatem a suo effectu, quasi bonitas effectus sit bonitas causa; sed habet ab effectu, quia ex ordine & respectu ad effectum tamquam ad terminum, vel tamquam ad obiectum. Ideo enim dare eleemosynam est bonum, quia tendit ad bonum ter-

minum, scilicet ad leuamen miseriae & solatium pauperis; & ideo velle dare eleemosynam est bonum, quia ordinem habet ad tale obiectum, scilicet ad donationem externam eleemosynae, quae bona est. Rursus, Occidere hominem est malum, quia terminus eius priuatio vite, mala est; & velle occidere est malum, quia obiectum huius volitionis, occidere, malum est.

Ad Tertium, Omisissis varijs solutionibus, Respondeo duo requiri ad bonitatem morale, scilicet libertatem & conformitatem cum ratione. Similiter duo ad malitiam, scilicet libertatem & repugnantiam cum ratione. Actus igitur interiores ab exterioribus, tamquam ab obiectis suis, habent quod sint conformes vel difformes rationi: verum actus exteriores vicissim ab interioribus habent, non quod sint conformes vel difformes rationi, sed quod sint liberi. Itaque actus interiores habent ab exterioribus bonitatem vel malitiam morale ex parte, non integrè; & vicissim exteriores ab interioribus, ex alia parte, non etiam integrè: sicque nulla est repugnantia. Vel (quod in idem recidit) actus interiores habent ab exterioribus bonitatem vel malitiam, exteriores ab interioribus moralitatem. Nam bonitas moralis duo dicit: similiter malitia moralis: quae duo a diuersis pendunt.

D V B I V M I.

Vtrum etiam actus exteriores habeant bonitatem vel malitiam ex obiecto?

Ratio dubitandi est, Quia actus externi non habent proprie obiecta rationi conuenientia vel repugnantia, sed ipsi potius sunt obiecta respectu actuum interiorum voluntatis.

Respondeo, Etiam actiones exteriores habere bonitatem vel malitiam ex suis obiectis, etsi non tam proprie quam interiores.

Probat, Primò, quia D. Thomas hic generatim loquitur de actibus humanis tam externis quam internis; nam de peculiari modo quo actus interni ex obiecto habent bonitatem vel malitiam, agit qu. 19. art. 1.

Secundò, Quia etiam actiones externae dicuntur aliae bonae ex genere, aliae malae, aliae indifferentes, idque ratione obiecti circa quod versantur; quod obiectum, vel est conueniens, vel disconueniens, vel indifferens. Obiectum voco personam cui fit aliquid, & materiam ipsam quae conuertitur. Censetur autem hoc obiectum conueniens vel disconueniens rationi rectae, vel naturae rationali liberè operanti; nempe vt per talem actionem circa tale obiectum agas. Quod explicatur.

Primò, In actionibus bonis, Obiectum enim largitionis eleemosynae, est res quae datur, & pauper cui datur. Sacrificij externi, est hostia quae offertur, & etiam quodammodo Deus, cui offertur. Actus matrimonij, coniux. Restitutionis, res debita, & cui debetur; sicque in caeteris. Haec obiecta sunt materia conueniens harum actionum. Pauper enim est materia conueniens, cui res illa secundum rectam rationem dari possit. Hostia est obiectum conueniens, quae Deo secundum rectam rationem offertur. Coniux, circa quam iste actus fiat.

Actus interiores habent ab exterioribus bonitatem vel malitiam: exteriores ab interioribus moralitatem.

10

Affirmatur.

11 Quomodo actus externi habeant bonitatem vel malitiam ex obiecto.

12 Patet primo in actionibus bonis.

Secundò,